

VÕRU LASTEAE PÄKAPIKK ÕPPEKAVA

Sisukord

1. Lasteaia eripära.....	1
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	3
Õppekava läbimisel lapsed	4
3. Õppe - ja kasvatustegevuse läbiviimise korraldus ja põhimõtted.....	4
3.1 Õppeaasta ja kasvatustegevuste läbiviimise korraldus.....	4
3.2 Päevakava	6
3.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	7
4. Õpi - ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted	8
5. Kaasav haridus	9
6. LASTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI.....	11
7. Lapse arengu hindamise ja toetamise põhimõtted ja dokumenteerimine ning meetodid ja vahendid lapse arengu hindamiseks, jälgimiseks ja analüüsimiseks.....	34
8. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA	42

1. Lasteaia eripära

Lasteaia visioon: Võru Lasteaed Päkapikk on turvaline, innustav, hea mainega, tasakaalustatud arengukeskkond lastele ja personalile, toetav partner lastevanematele.

Lasteaia missioon: Meie missioon on toetada perekonda terve ja elurõõmsa, ennast usaldava, teistega arvestava, õpihimulise ja iseseisva lapse kasvatamisel.

Lasteaia põhiväärtused:

Avatus: Oleme avatud uuendustele, suhtume uutesse ideedesse ja muutustesse paindlikult ja loovaalt. Oluliste otsuste tegemisel on kõigi ettepanekud ja arvamused oodatud. Soovime, et iga pere jaoks oleks tulek meie lasteaeda positiivne kogemus, seda toetab meie töötajate avatud ja sõbralik suhtlemine, tolerantsus. Oleme avatud koostööks perede ja kogukonnaga. Toetame laste julgust küsida, arvamust avaldada, arutleda, vigu teha. Laste õpikeskkond on avatud, valikuid võimaldav. Jagame oma kogemusi ja edulugusid. Kajastame oma tegemisi meedias, lasteaia veebilehel ja Facebooki lehel (vanemate loal). Euroopa Solidaarsuskorpuse kaudu võtame vastu noori, kes soovivad panustada vabatahtlikku töösse lasteaias. Meile on oodatud oma erialast praktikat sooritavad tudengid.

Järjepidevus: Meile on olulised traditsioonid, pärimus. Pärijata pole pärandit - seda, mida ja kuidas me täna hoiame, hakkavad tulevased põlvkonnad uuesti mõtestama. Peame oluliseks Võrumaa traditsioone, keelt ja kombeid. Lasteaia traditsioonid on oluline osa meie lasteaia kultuuris. Väärtustame erinevate põlvkondade kogemusi ja panust. Hoiame kodukoha elu- ja looduskeskkonda. Oleme järjepidevad oma seatud sihtide elluviimisel, lasteaia tegevuskultuuri edendamisel.

Tervislikkus: Vaatame kõiki oma tegevusi läbi tervislikkuse prisma. Meie eesmärgid ja tegevused toetavad laste ja personali vaimset, füüsilist, emotsionaalset tervist. Laste arengukeskkond on tasakaalustatud (mänguline, vähese stressiga, väldime üleplaneerimist), mõtestatud ja turvaline. Väärtustame tervislikku eluviisi, oleme eeskujuks lastele. Terviseteemad ja terviseüritused lasteaias toetavad laste ja perede terviseteadlikkust. Meie hoiakud ja kasvatusmeetodid toetavad laste positiivset minapilti, häid suhteid, heaolu.

Väärtused, mida soovime lapses kujundada ja toetada: Lugupidamine endast ja teistest, hoolivus, ausus, iseseisvus, uudishimu, empaatia, loovus, julgus, võrakeseks olemine.

Keskkonna kujundamisel väärtustame:

Laste heaolu, huvisid ja eripära, mängu, avatust, turvalisust, tervislikkust, säästlikkust, mitmekesisust, omanäolisust, ehedust, loovust.

Õppe- ja kasvatusprotsessis väärtustame:

Mängulisust, ea- ja jõukohasust, laste huvi ja aktiivsust, päris tööde tegemist, valikuvabadust, iseseisvust, vastutustunnet, aega, protsessikesksust, tasakaalu, terviklikkust, loovust, paindlikkust, last kui subjekti e võrdset partnerit. Projektõppes peame oluliseks õpioskuste kujunemist: mõtlemine, küsimuste esitamine, planeerimine, arutlemine, suhtlemine, koostöö, esitlemine, reflekteerimine.

Tervist edendav lasteaed:

Lasteaed kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku alates 2009. aastast ja lähtub oma tegevuses tervisedenduse põhimõtetest, milleks on: koostöö arendamine erinevatel tasanditel laste ja lasteaia personali tervise nimel; laste ja personali arengule ning tervisele soodsate tingimuste loomine; tervisliku eluviisi kujundamine (toitumine, hügieen, liikumine), turvalise keskkonna loomine (füüsiline ja vaimne turvalisus, sotsiaalsed oskused ja kiusamise ennetamine).

Osaleme erinevates tervist toetavates projektides (Seikluste Laegas; Heaolu loov lasteaed; Tunnen, tean, oskan) ja kasutame laste vaimse tervise toetamiseks erinevaid meetodeid (Kiusamisest vabaks, Vaikuseminutid, loovteraapilised lähenemised).

Laste vaimse ja füüsilise tervise toetamiseks loome võimalusi erinevateks huviringideks (tennis, jalgpall, kunstiring). Liikumisõpetaja viib läbi nn tasakaaluringi lisa liikumist vajavatele lastele. Loovustoas on erinevad sensoorika ja kunstivahendid, et läbi viia laste heaolu toetavaid individuaalseid ja grupidgevusi.

Heaolu loov lasteaed:

Heaolu loov lasteaed programm on süsteemselt vaimse tervise probleeme ennetav sekkumine hariduses. Süsteemse toe sihiks on kasvatada praktiliste oskuste kaudu õpetajate teadvelolekut ja sotsiaal-emotsionaalset pädevust, et tugevdada nende heaolu, pingetega toimetulekut ja vaimset tervist ning toetada laste vaimset tervist.

Pärimusõpe:

Pärimuskultuuri lõimitakse rühma õppe- ja kasvatusgevustesse, muusika- ja liikumistegevustesse. Keelepesa rühmas õpitakse keelekümlusmeetodil võru keelt. Tähistame rahvakalendri tähtpäevi ja võru keele nädalat. Kultuuripärandi hoidmist toetavad lasteaia ühisüritused, osalemine maakondlikel üritustel, õppekäigud, muuseumitunnid, näitused, erinevad projektid. Lasteaias tantsitakse rahvatantse ja mängitakse pillilugusid. Traditsiooniliselt kannavad lasteaia lõpetajad rahvarõivaid.

Perepäevad:

Koostöös personali, lastevanematega ja kogukonnaga korraldatakse ühiseid üritusi (vastlapäev, jüripäev, spordipäeva, pudruhommikud, mihklilaat, talgupäevad jne) ja igal kevadel perepäeva Mängumaa, mille eesmärgiks on liita ja ühendada suurt lasteaiaperet, pakkuda peredele tegusat ja toredate koosolemist.

Koostöö Euroopa Solidaarsuskorpusega:

Vabatahtlikud abistavad rühma meeskonda, viivad läbi oma kultuuri tutvustavaid üritusi, aitavad kaasa erinevate ürituste korraldamisel. Tänu vabatahtlikele avardub meie maailm, suureneb teadlikkus ja arusaamine erinevatest kultuuridest, rikastub igapäevane tegevus.

Lapse autonoomia

Laps vajab arenguks autonoomiat ja vabadust, mis võimaldab lapsel ise oma tegevust algetada/luua, kogeda avastamisrõõmu, teha valikuid, sh võtta ka vastutust, suunata ise oma käitumist. Kuna väikelaps vajab turvatunnet, peavad tema jaoks olema iga päev paigas piirid, rütm ja kord, mille sees saab ta vabalt tegutseda. Lapsi kaasatakse otsustusprotsessidesse: rühma head tavad, uurimisteemad, demokraatlikud valikud. Toimuvad regulaarsed päkapikunõukogu koosolekud, kus lapsed arutavad oluliste sündmuste ja teemade üle, teevad ettepanekuid. Viiakse läbi laste vabalt kulgemise päevi, kus lapsed saavad valida erinevate tegevuskeskuste vahel.

Lasteaia ajaleht Päkapikutaja

Laste õppimine ja olulised sündmused jäädvustatakse igakuiselt lasteaia ajalehes Päkapikutaja.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng koostöös koduga.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist ning arengut, et luua eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus.

Õppekava läbimisel lapsed:

- a. väärtustavad iseenda ja teiste tervist ning käituvad tervislikult, sh turvaliselt
- b. on aktiivsed õppijad ja tunnevad rahulolu, eduelamust lõpule viidud tegevustest
- c. on loovad ja julged oma ideede avaldamisel
- d. hoolivad kaaslastest ja ümbritsevast keskkonnast
- e. tunnevad ning armastavad oma kodukohta
- f. oskavad teha valikuid, suudavad tegutseda iseseisvalt ja teha koostööd
- g. omandavad eakohasel tasemel põhiteadmisi, oskusi ja vilumusi ning huvituvad erinevatest valdkondadest

3. Õppe - ja kasvatustegevuse läbiviimise korraldus ja põhimõtted

3.1 Õppeaasta ja kasvatustegevuste läbiviimise korraldus

1. Lasteaia õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini.
2. Õppeaasta alguses, hiljemalt 15. septembriks, koostavad õpetajad ja abiõpetajad oma rühma tegevuskava Eliisis. Tegevuskava eesmärk on anda selge ja süsteemne ülevaade õppeaasta jooksul toimuvatest rühma tegevustest ja suundadest, et töö oleks järjepidev ja läbimõeldud.
3. Rühma õppe- ja kasvatustegevus lähtub lasteaia päevakavast. Õppimine toimub igapäevatoimingute, suhtlemise, mängu ning nii kavandatud kui ka spontaanselt tekkivate tegevuste kaudu. Lastele võimaldatakse tegutseda nii individuaalselt kui ka väikestes rühmades.
4. Tegevuste kavandamisel lähtutakse lapsest, alushariduse alusväärtustest ning last ümbritsevast keskkonnast. Õppesisu valikul arvestatakse põhimõtet „lähemalt kaugemale ja üksikult üldisemale“.
5. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine, rakendamine ja hindamine on paindlik ning põhineb pedagoogilisel dokumenteerimisel. Dokumenteerimise kaudu tehakse nähtavaks õppekavaga seotud eesmärgid, tegevused, õppimisprotsess ning laste areng ja teadmised.
6. Õppe- ja kasvatustöö planeerimine toimub perioodiplaani alusel (projektiplaan, kuuplaan).
7. 1.juuni -31.august toimub päevapõhine planeerimine. Suurema osa ajast tegutsevad lapsed õues ja olulisel kohal on laste vaba mäng ja tegevus.
8. Tegevuste toimumise koha valikul arvestatakse eesmäärke, erinevate valdkondade lõimimist ning vajalikke vahendeid. Võimalusel tutvutakse õpitavaga selle loomulikus keskkonnas.

9. Lapse individuaalse arengu toetamiseks võib kokkuleppel vanemaga teha kohandusi õppe- ja kasvatustegevuse sisus, korralduses ning õpi- ja kasvukeskkonnas.
10. Lasteaias toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles. Laste puhul, kelle kodune keel ei ole eesti keel, toetatakse eesti keele omandamist igapäevaste tegevuste kaudu ning vajadusel eraldi keele tegevustega, arvestades lapse vanust ja arengutaset.

Projektipõhise õppe kavandamine

- Projektipõhine õpe tähendab, et teemad kujunevad laste huvidest ja ideedest.
- Projekt võib olla lühiajaline või pikaajaline ning põhiteema võib hargneda alateemadeks, mille käsitlemine toimub läbi erinevate tegevuste ja õppevaldkondade.
- Õppetegevusi planeeritakse infosüsteemis Eliis projektiplaani alusel. Projektiplaani avatakse hiljemalt projekti alguskuupäeval ning see on lõplikult valmis hiljemalt üks nädal pärast projekti lõppu.
- Projektiplaanis peavad olema kirjeldavalt ja analüüsivalt täidetud kõik lahtrid.
- Projektiplaani koostamisel ja õppetegevuste kavandamisel lähtutakse üldõpetuse põhimõtetest – tegevused ja õppevaldkonnad on lõimitud ning seotud teemadega, mis tulenevad laste huvidest, rahvakalendri tähtpäevadest, aastaajast, ilmastikust ja ühiskonnas toimuvast.

Dokumenteerimine

- Projektipõhise õppe dokumenteerimine on oluline osa õppe- ja kasvatustööst. Selle kaudu saavad õpetajad ja abiõpetajad märgata ja analüüsida laste arenguprotsessi ning kohandada õppetegevusi vastavalt laste huvidele, vajadustele ja avastustele.
- Dokumenteerimine toimub kogu projekti vältel – alates teema kujunemisest ja uurimistegevuste algusest kuni projekti lõpetamiseni.
- Õppeprotsessi dokumenteerimine võib toimuda visuaalselt ja kirjalikult, mis võimaldavad jälgida õppimise kulgu mitme nurga alt. Projektiteema on nähtaval kujul esindatud rühmaruumis või selle vahetus ümbruses: visualiseeritud teemakaardid; tööprotsessi jäädvustused (fotod, laste tsitaadid); laste looming, joonistused, konstruktsioonid, esemed, meisterdused; märksõnad, skeemid, rühmatööde tulemused, jne.
- Rühma keskkond toetab projektõppe elavdamist - võib muuta sisekujundust, mööbli paigutust või teemanurki vastavalt projektile.
- Tahvlile või plakatile jäädvustamine toetab laste kaasatust. Soovitav on plakateid täiendada laste kommentaaride, fotode, küsimuste või praktiliste väljapanekutega.

Õppe- ja kasvatustegevuse päeviku täitmine

- Igal rühmal on oma digitaalne päevik infosüsteemis ELIIS.
- Õpetajad ja abiõpetajad täidavad päevikus laste kohalkäimise tabelit ja päevakirjeldust (õppe- ja kasvatustöö), lisavad iganädalaselt fotosid laste tegevustest ning teevad vanematele nähtavaks.
- Päevakirjelduse sissekandeid tehakse perioodil 1. septembrist kuni 30.augustini.
- Päeviku sissekanded on korrektse-ametliku kirjaviisiga.
- Päevikusse sisestatud päevakirjeldused kajastavad, kuidas erinevad õppevaldkonnad on lõimitud konkreetse tegevuse sisusse.

Koostöö peredega. Lasteaia töötajad ning lapsevanem teevad koostööd lapse arengu ja heaolu toetamiseks. Koostöö põhineb vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Vanemaid kaasatakse võimalusel õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse ja läbiviimisse ning neid teavitatakse õppe põhimõtetest ja alushariduse väärtustest. Õpetajad ja vanemad vahetavad regulaarselt infot lapse arengu, õppimise ja tervise kohta. Vanem on kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse. Vajadusel pakuvad õpetajad ja tugispetsialistid vanematele nõu ja tuge lapse arengu toetamiseks.

Muusika- ja liikumistegevused viiakse läbi kõikides rühmades kaks korda nädalas. Liikumistegevused toimuvad üks kord saalis, üks kord õues. Muusikategevused toimuvad üldjuhul saalis, rühma ettepanekul ja kokkuleppel muusikaõpetajaga rühmaruumis või õues.

Huvitegevus toetab lasteaia õppe- ja kasvatustegevust. Ringide juhendajad peavad omama vastavat kvalifikatsiooni ja vajadusel on juhendamisel või ringidesse viimisel/ringidest toomisel abiks õpetaja. Ringide tasu arveldamine toimub kuu lõpus esitatud arve alusel.

3.2 Päevakava

1,5–3a LAPSED

7:00–8:50 – Saabumine, individuaalsed tegevused, mängud

8:30 – Hommikusöök

9:00–10:30 – Sihipärased mängulised õppe- ja vabategevused toas või õues

10:30–12:00 – Mängud õues
12:00–12:30 – Lõunasöök
12:30–15:00 – Ettevalmistused uneajaks + unejutu kuulamine, puhkeaeg
15:00–15:30 – Mängud, individuaalsed tegevused
15:30 – Õhtuode
16:00–17:30 – Individuaalsed tegevused, mängud toas või õues
17:30–19:00 – Valverühm

4–7a LAPSED

7:00–8:50 – Saabumine, individuaalsed tegevused, mängud
8:30 – Hommikusöök
9:00–10:30 – Hommikuring, tegevused keskustes või alagruppides
10:30–12:45 – Mängud ja tegevused õues
12:45–13:15 – Lõunasöök
13:15–13:30 – Ettevalmistused puhkeajaks
13:30–14:30 – Unejutu kuulamine, puhkeaeg, vaiksed tegevused
14:30–15:45 – Mängud, individuaalsed tegevused, huviringid
15:45–16:15 – Õhtuode
16:15–17:30 – Individuaalsed tegevused, mängud toas või õues
17:30–19:00 – Valverühm

3.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- Individuaalsus ja potentsiaal: Arvestame lapse isikupära, tema arengupotentsiaali, huve ja eripärasid.
- Lapsekesksus ja osalus: Õppeprotsessi kavandamisel lähtutakse lapse huvidest ja arenguvajadustest. Laps on aktiivne osaline, kellel on võimalus teha valikuid ja suunata oma tegevust.
- Tervis ja liikumine: Tähtsustame lapse tervise hoidmist ja edendamist ning tema loomuliku liikumisvajaduse rahuldamist.
- Mängupõhisus: Väärtustame mängu kui lapse põhitegevust ja parimat õppimise viisi.
- Loovuse toetamine: Loomme tingimused lapse loovuse ja enese väljendamise arenguks kõikides tegevusvaldkondades.
- Sotsialiseeriv keskkond: Loomme lapse arengut ja suhtlemist soodustava keskkonna.

- Koostöö koduga: Rakendame avatud ja usalduslikku koostööd peredega lapse arengu toetamiseks.
- Kultuuripärand: Väärtustame Eesti ja Võrumaa kultuuritraditsioone ja rahvapärimust, arvestades samas teiste kultuuride eripäraga.
- Keskkonnahoid: Lähtume oma tegevuses säästva arengu põhimõtetest, toetades laste keskkonnateadlikkuse kujunemist ning vastutustundlikku ja hoolivat suhtumist looduse ja ümbritseva keskkonna suhtes.
- Lapsest lähtuv metoodika ja aktiivõpe: projektõpe, õuesõpe, draamaõpe, erinevad väärtuskasvatuse metoodikad, digiõpe.
- Väärtuskasvatus: Toetatakse lapse vaimset tervist ja turvatunnet, väärtustades sallivust, hoolivust ja kiusamisvaba suhtlemiskultuuri.
- Keeletugi: toetatakse mitmekeelsest perest pärit lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana ning märgatakse ja toetatakse last erinevates keelekasutus olukordades.

4. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted

Meie lasteaia õpi- ja kasvukeskkond aitab lapsel kujuneda iseseisvaks, algatusvõimeliseks ja aktiivseks õppijaks. Lastele on loodud mitmekülgsed võimalused tegutseda oma rühmaruumides ja õuealal. Keskkonna loomisesse ja kujundamisesse kaasatakse ka lapsi ja lapsevanemaid. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel lähtutakse laste vanusest ja vajadustest ning õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest.

Sotsiaalne ja vaimne keskkond

Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamisel lähtutakse lapse heaolust, turvatundest ja toetavast suhtluskeskkonnast.

Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamise põhimõtted:

- lähtutakse ühistele väärtustele tuginevatest kokkulepetest ja lasteaia tavadest;
- luuakse usaldav, sõbralik, pinge- ja vägivallavaba õhkkond ning võimaldatakse kogeda positiivseid tundeid;
- suunatakse lapsi üksteisega arvestama, üksteist toetama ja koostööd tegema;
- väärtustatakse ja tunnustatakse ideede ning arvamuste paljusust;
- tagatakse aega mõtestamiseks, mõttevahetuseks ja tagasisideks;
- kujundatakse heatahtlik ja avatud suhtumine erinevustesse ning tagatakse kõikidele lastele võrdsed võimalused;
- kohandatakse tegevusi, õpet ja õppematerjale paindlikult, võimaldatakse valikute tegemist ning luuakse võimalused aktiivseks osaluseks;

- tehakse koostööd vanematega.

Füüsiline ja digitaalne keskkond

Füüsilise ja digitaalse keskkonna kujundamisel lähtutakse lapse turvalisusest, arenguvajadustest ja õpikeskkonna mitmekesisusest.

Füüsilise õpikeskkonna kujundamise põhimõtted:

- tagatakse turvalisus;
- õppimine tehakse nähtavaks: projektid seintel ja Eliisi keskkonnas.
- tagatakse õppe- ja mänguvahendite kättesaadavus ja mitmekesisus: vahendeid uuendatakse vastavalt laste vanusele, huvidele ja projektidele.
- kujundatakse liigendatud rühmaruum, mis võimaldab tegutseda alarühmades ja pakub võimalusi omaette olemiseks;
- luuakse võimalused mängimiseks ja liikumiseks õues: õueala on mitmekesine, võimaldab nii vabamängu kui ka õuesõpet. Putukahotell/väliklass, pleksiklaasist istutuskast, tasakaalurada, taimekastid, meelte rada, ehitusnurk/mängud looduslike materjalidega, puude ja põõsaste nimetused.
- õppetegevusi viiakse vajadusel läbi väljaspool lasteaeda (Kreutzwaldi Muuseumi aed, Võrumaa Muuseum, Võrumaa Lasteraamatukogu, Tamula äärne, linnapargid)

5. Kaasav haridus

Lasteaed lähtub kaasava hariduse põhimõttest, mille kohaselt igal lapsel on õigus kvaliteetsele alusharidusele sõltumata tema võimetest, tervislikust seisundist, emakeelest, kultuurilisest taustast või sotsiaalmajanduslikust olukorrast.

Kaasava hariduse eesmärk on toetada iga lapse arengut, eneseväärikust, kuuluvustunnet ja aktiivset osalemist rühma elus, arvestades tema individuaalseid vajadusi ja arengutaset.

Kaasava hariduse põhimõtted:

Võrdne kohtlemine ja ligipääs – kõigile lastele tagatakse võimalus osaleda õppe- ja kasvatustegevuses.

Individaalsuse arvestamine – lapse arengut toetatakse vastavalt tema võimetele, vajadustele ja huvidele.

Koostöö – lapse arengu toetamine toimub tihedas koostöös pere, õpetajate, tugispetsialistide ja vajadusel kohaliku omavalitsusega.

Varajane märkamine ja sekkumine – erivajaduste või arenguraskuste varajane tuvastamine ja asjakohane toetamine.

Turvaline ja toetav õpikeskkond – füüsiliselt ja emotsionaalselt turvaline keskkond, mis soodustab õppimist ja sotsiaalset arengut.

Lapse arengu toetamine toimub:

- igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses diferentseeritud lähenemise kaudu;
- mängu, liikumise ja loovtegevuste kaudu;
- individuaalse arengu jälgimise ja dokumenteerimise teel;
- vajadusel individuaalse arenduskava (IAK) koostamise kaudu (Eliisis - lasteaia kaardid).

Õpetajad kohandavad õppe- ja kasvatustegevust, õppematerjale, keskkonda ja töövõtteid vastavalt lapse vajadustele.

Vajadusel kaasatakse lapse arengu toetamiseks eripedagoog ja logopeed. Tugimeetmete rakendamisel tehakse koostööd lapsevanematega ning järgitakse andmekaitse ja konfidentsiaalsuse põhimõtteid.

Kaasava hariduse rakendamisel peetakse oluliseks usalduslikku ja avatud koostööd lapsevanematega. Lapsevanem on lapse arengu toetamisel võrdne partner.

Koostöö vormid:

- arenguvestlused/perevestlused vähemalt üks kord õppeaastas;
- individuaalsed nõustamised vastavalt vajadusele;
- ühised tegevused ja arutelud;
- kirjalik ja suuline tagasiside lapse arengu kohta.

6. LASTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Üldoskused:

Mänguoskuste eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 1. Eeldatavad tulemused vanuseti

3–4	4–5	5–6	6–7
Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mänge (nt „teeme kooki”).	Algatab mänge ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.

Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mängu ja arendab mängude sisu.
Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

Sotsiaalsete oskuste eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 2. Eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega.	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.
Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.	Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.

Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

Eneseregulatsiooni oskuste eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 3. Eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
-----	-----	-----	-----

Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.
Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esimesed eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esimesed tööharjumused.

Tunnetus- ja õpioskuste eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 4. Eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.
Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”).	Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed”), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe- kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile”).	Suudab täita kahe- kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?”) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...” ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.
Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevat tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus- tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukusid”).	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus- tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.

„vihma sadas, ei saanud õue minna“).			
Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“).	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

Mina ja keskkond valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 5. Eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad

	otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).		privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	privaatsed kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Võru ja Võrumaa		Tunneb ära võru keele, tunneb huvi võru keele vastu.	Teab, kes oli dr Fr R Kreutzwald. Tunneb ära ja nimetab Kreutzwaldi pargi ja muuseumi, Tamula järve, kultuurimaja Kannel, Vana Võrumaa Kultuurikoja, kirjeldab nende kohtade otstarvet, olulisust. Oskab oma kogemuse varal jutustada Võrumaaga seotud paikadest.	Oskab nimetada mõnda Kreutzwaldi kirjutatud teost. Teab oma kodust aadressi. Teab kuhu kooli läheb, teab kooli asukohta. Näitab Eesti kaardil oma kodulinna, kodukohta. Teab, kes on Võru linnapea.

				Teab ja tunneb ära Võru linna lipu ja vapi ning Vana Võrumaa lipu ja vapi. Teab mõningaid võrukeelseid sõnu, laulu või luuletust. Oskab mängida pärimusmänge.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebaseaduslikke või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.

Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegade.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.

Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegadega.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.

Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitut reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

Keel ja kõne valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 6a. Eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkonnad	3-4	4-5	5-6	6-7
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjapildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning ette öeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.

Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhisteile.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 6b. Eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.	Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust.	Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega.	Mõistab tuttavalt teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.
Kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).	Kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.	Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).	Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.	Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viiega.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viiega toetatud ja toimib vastavalt.
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.	Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.	Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).	Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.	Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.

Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.	Hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.	Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiuga toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu.	Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiuga toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjpildis oma nime.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu.	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.	Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega.	Kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.	Teab peast mõnda tuttavat eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Matemaatika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 7. Eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$), vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem</i> , <i>vähem</i> , <i>võrdselt</i> .
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.

	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukest kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukest.
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatahti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent“ ja „euro“ ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem“ ja „raskem“.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms).
Geomeetriselised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.

	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .
	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaaegu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaaegadele.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaaegu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaega, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaajaga täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: <i>peal, all, ees, taga</i>	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta

	igapäevastes mängudes ja tegevustes.	ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.
--	--------------------------------------	---	---	--

Muusika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 8. Eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt).	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna,	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused)	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja

	kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

Liikumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 9. Eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmataid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.

	(k.a. kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jälgendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, lindid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismängu, kus on 1–2 reeglit. Sportlikke elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.

Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.
--	--	--	--

Kunsti valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Tabel 10. Eeldatavad tulemused vanuseti

3-4	4-5	5-6	6-7
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliiats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.

Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

7. Lapse arengu hindamise ja toetamise põhimõtted ja dokumenteerimine ning meetodid ja vahendid lapse arengu hindamiseks, jälgimiseks ja analüüsimiseks

Lapse arengu hindamine

Lapse arengu hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, lapsele vajaliku toe väljaselgitamiseks, arengu ja positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks. Lasteaias on oluline arvestada iga lapse arengu ning toevajadustega ning pakkuda asjakohast tuge. Et tagada lapsest lähtuva õpi- ja kasvukeskkonna kujundamine ja lapse individuaalsusega arvestamine, on vajalik koostöö lapse ja vanemaga.

Õpetajad jälgivad ja hindavad lapse arengut ja toimetulekut lasteaias ja kohandavad õppe- ja kasvatustegevust lapse individuaalsete vajaduste ja võimete järgi. Hindamine on igapäevane osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hindamisel jälgivad ja analüüsivad õpetajad lapse arengut nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õppe- ja kasvatustegevustes. Hindamise aluseks on lapse arengu eeldatavad arengutulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Vanematele tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust, mis on kirjas ka lasteaia koduleheküljel.

Infot kogutakse tavaliselt järk-järgult erinevaid meetodeid kombineerides. Hindamise eesmärk on saada terviklik ülevaade lapse arengu tugevatest ja arendamist vajavatest valdkondadest ning selgitada välja lähima arengu tsoon, avalduv probleem ja selle mõju lapse toimetulekule. Lapse arengu hindamine ja toetamine on alushariduses üks olulisemaid põhiprotsesse - on tähtis, et kõik sellega seonduvad huvigrupid, nt töötajad, vanemad, oleksid kaasatud selle kavandamisse.

Taustainfo kogumine lapse ja pere kohta.

Lapse ja pere taustainfo teadmine on oluline lapse eripäraga arvestamiseks arengu toetamisel. Iga lapse info on rangelt konfidentsiaalne ning sellest tuleb teavitada vanemaid. Lasteaeda tulles täidab vanem lapse eripära mõistmiseks "Lapse tervise lehe" (Lisa 1). Taustainfo kogumine peab toimuma usalduslikus ja meeldivas õhkkonnas, perevestlustlustel. Vastastikune aus ja tihe kontakt vanematega aitab vältida edaspidiseid koostöötõrkeid. Samuti ennetab taustainfo omamine lapse tervislike eritingimuste hilist avastamist (nt allergeenide ja haiguste hilisem selgumine). Koduse tausta tundmine võimaldab paremini toetada eesti keelest erinevatest koduse keelega peredest pärit lapsi ja õppida kohe alguses tundma perede tõekspidamisi ning koduseid traditsioone. Oluline on saada teadlikuks, millised teemad võivad olla peres tabud või mida välditakse (nt lapse sagedane ekraaniaeg, vanemate omavahelised keerulised suhted jne).

Lasteaias on vajalik tunnustada ning hinnata laste ja perede erinevat tausta, väärtusi, elustiili ja iseloomulikke tunnuseid ning pidada tähtsaks erinevaid tähenduslikke viise, kuidas nad oma laste õppimisse ja arengusse panustavad. Lapse arengu toetamisel on vaja arvestada laste eripära ja kodust keskkonda.

Hindamise kavandamine

Lapse toevajaduse ilmnemisel toimub hindamise kavandamine koostöös tugispetsialistidega. Tugiteenuste koordineeri juhtimisel koostab lasteaia meeskond täpse kava, millised on lapse olulised arenguvaldkonnad, milliseid hindamismeetodeid kasutatakse, milliseid lapse tegevusi ja mängu vaadeldakse, milliseid ülesandeid lapsele antakse, millised küsitlused läbi viiakse (kellega ja mille kohta), milliseid tugispetsialiste kaasatakse ja millist infot kogutakse lapse õpi- ja kasvukeskkonna kohta, sh kodu, kohta. Lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade hindamise kavandamisel lähtutakse lasteaia kehtestatud hindamise kavast (Lisa 2).

Lapse arengu jälgimise meetodid ja vahendid

Meetodid:

- Vaatlus
- Küsitlus
- Tööde analüüs
- Õppeülesannete sooritamine

Vahendid:

- Viieaastase lapse arengu hindamise e-vahend LAHE
- J. Rebane; K. Kirbits & R. Varik „Lapse arengu jälgimise mäng”
- H. Kivipõld-Verbitskas „Materjal kuueaastaste laste koolivalmiduse tasemega tutvumiseks“
- Juhendatud joonistamise vaatlus
- M. Hallap, M. Padrik, S. Raudik „Jänku-test : 3-4-aastaste laste kõne test“
- M. Padrik, M. Hallap, M. Aid, R. Mäll „5-6 aastaste laste kõne test“
- Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonniti (Eliis)
- K.Kirbits sotsiaalsete oskuste mäng “Reis mööda põnevaid teid”
- J.Strebeleva, G.Mišina, J. Razenkova, A. N. Orlova, N. Šmatko “J. A. Strebeleva metoodika: 2-6-aastaste laste tunnetusoskuste hindamiseks”
- Lasteaia mäng “Päkapikurada” (Lisa 3).

Pedagoogid annavad individuaalset tagasisidet lapse arengu kohta Eliisi päevikus. Arengu jälgimise protokollid on lapsevanemale nähtavad Eliisis kaartide all. Arengu jälgimise mängu, kõne testide protokollid jms on lapse digitaalses arengumapis.

Lapse kasvumapp - kasvumappi kogutakse lapse tööde näidiseid, fotosid, joonistusi, täiskasvanu ja lapse kommentaarid, mis mõtestavad õppimist. Oluline on lapse kaasatus portfoolio koostamisel ning lapse sõnaõigus oma töö kvaliteedi üle otsustamisel. Lapsele võib anda ülesandeks valida portfooliosse nt töö, mille üle ta tunneb uhkust või nädala parem töö, mille kallal laps on vaeva näinud. Kindlasti tuleb jälgida, et igal tööil oleks kuupäev ja aastaarv, mis lapse arengut ajaliselt näitab. Tuleb julgustada last kirjeldama, miks ta tahab just neid töid portfooliosse panna. Pereliikmed saavad samuti portfooliosse näiteid lisada ja juurde kirjutada, miks nad need valisid. Portfooliosse kogutavateks

töödeks võivad olla lapse joonistused, kirjutatud sõnad ja numbrid, näited keelekasutusest (erilised sõnad, mida laps on kasutanud mõne mõtte või idee väljendamiseks). Fotod ja videod loovad visuaalse pildi, kuidas laps õpib, ning lapse vestluste salvestusi võib samuti portfooliosse panna. Portfooliot koostatakse koos lapse ja tema perega. Portfooliot täiendatakse iga kuu ja see on rühmaruumis, et laps saaks seda vaadata. Laps saab portfoolio kaasa võtta uude rühma või lasteaeda minnes. 4 – 6-aastane laps suudab ise endale täiskasvanute abil õpieesmärgi püstitada. Näidised portfoolios võivad sisaldada lapse jutustusi, kuidas laps saavutas teatud eesmärgi, mis on seatud tema enda või õpetaja või pere poolt. Portfoolio sisu võib laps esitleda vanemale, õpetajale, kaaslasele, väikesele grupile lastele või tervele rühmale. Lapse joonistused erinevatel vanuseetappidel teemadel: “Mina”, “Minu pere”, “Puu”, “Maja”, “Kass” - võimaldab jälgida lapse arengut ajas ning arvestada tema individuaalsust. See õpetab last oma tööd esitlema ja tutvustama (ISSA, 2019; Nugin & Õun, 2017).

Laste arengu ümarlauad

Õppeaasta alguses (oktoober-november) toimuvad rühmapõhised ümarlauad, kus osalevad rühmaõpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja, tugispetsialistid, õppealajuhataja, direktor ning tugiteenuste koordineerija (TUKO). Ümarlaul kaardistatakse hetkeolukord, esitletakse hindamistulemusi, toimub õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine lähtudes lastest ning nende eripäradest ning lepitakse kokku edasised tegevused. Lisaks toimuvad õppeaasta jooksul 3-4a laste ning 5-6a laste (vastavalt rühmale ja vanusele) arengu ümarlauad.

Toe vajaduse dokumenteerimine

Dokumenteermise eesmärk on tagada, et lapse arengu toetamine oleks järjepidev, tõenduspõhine ja kõigile osapooltele (õpetajad, tugispetsialistid, lapsevanem, omavalitsus) arusaadav. Lapse arengut kirjeldatakse lasteaias lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lisaks saavutatule peab lapse arengut kirjeldades võtma arvesse lapse pingutusi. Pingutus on otseselt seotud lapse suutlikkusega oma tahet ja tegutsemise motivatsiooni suunata ning seotud lapse eneseregulatsiooni oskuste arenguga.

Kui pideva hindamise käigus on märgatud probleeme, viiakse läbi põhjalikum hindamine. Hindamine sõltub sellest, mitut valdkonda ja milliste tugispetsialistidega uuritakse. Kui lapsel ilmneb vajadus saada tuge, teavitab lasteaed sellest vanemat ja korraldab lapse pedagoogilis-pühholoogilise hindamise. Vajaduse korral tehakse koostööd teiste valdkondade spetsialistidega ja soovitatakse lisauuringuid. Igale toe vajadusega lapsele koostatakse IAJK ehk individuaalse arengu jälgimise kaart (Eliis - lasteaiakaardid)). Kõik hindamise, testimise ja uuringute tulemused, samuti õpetajate tähelepanekud, rakendatud tugimeetmed ja hinnang nende tulemuslikkuse kohta märgitakse lapse IAJK.

Individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK)

Eesmärk: koguda ja süstematiseerida teavet lapse arengu, oskuste ja vajaduste kohta, et kavandada sobivaid õppe- ja kasvatusmeetmeid.

Tõhustatud ja erituge vajavate laste puhul muutub IAJK tugimeeskonna töö alusdokumendiks, mis sisaldab:

- lapse üldandmeid (nimi, vanus, rühm, täitmise kuupäev);
- lapse tugevusi ja huvisid (nt millistes tegevustes laps tunneb end kindlalt, mida naudib);
- arenguvaldkondade kirjeldust (kognitiivne, sotsiaalne, emotsionaalne, kehaline, kõne areng jm);
- tähelepanekuid ja näiteid lapse toimetulekust igapäevaolukordades;
- märkusi rakendatud toetusmeetmete ja nende tulemuslikkuse kohta;
- kokkuvõtet ja soovitusi edasiseks arendamiseks.

Vajaduse korral algatab ja koostab rühmaõpetaja koostöös abiõpetaja, tugispetsialisti ja vanemaga lapsele alushariduse riikliku õppekava alusel individuaalse arenduskava (IAK) (Eliis - lasteaia kaardid).

Individuaalne arenduskava (IAK)

Eesmärk: kirjeldada lapse arengut toetavaid eesmärke, tegevusi ja vastutajaid, kui laps vajab tõhustatud või erituge. IAK on justkui koostööleping last ümbritsevate täiskasvanute vahel, mis tagab, et kõik tegutsevad ühise eesmärgi nimel ja ühtsete arusaamade alusel. IAK põhineb IAJK-l kogutud andmetel ja meeskonna arutelul ning sisaldab:

- lapse üldandmeid (nimi, sünniaeg, rühm/klass, kontaktisikud);
- lapse tugevusi ja arenguvaldkondi, mis vajavad toetust;
- lühi- ja pikaajalisi eesmärke, mis on selgelt sõnastatud ja mõõdetavad;
- toetavaid tegevusi eesmärkide saavutamiseks;
- vastutajaid ja rolle;
- rakendamise perioodi ja hindamissagedust;
- kokkuvõtet perioodi lõpus.

Lasteaed kannab andmed osutatud tugiteenuse ja teenuseosutaja kohta hariduse infosüsteemi.

Toe liigid ja nende tähendus

Alushariduses lähtutakse põhimõttest, et iga lapse arengut toetatakse vastavalt tema individuaalsetele vajadustele ning see tugi on lasteaia igapäevase töö loomulik osa. Selle tagamiseks rakendatakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuses kolmetasandilist tugisüsteemi. Toe eesmärk on tagada lapsele tema arengut toetavad tingimused igapäevases lasteaiakeskkonnas. Toe vajadus tuleneb lapse käitumises või arengus ilmnevatest

märkidest, mis võivad viidata vajadusele täiendava toe järele. Lapsele vajaliku toe liigi määramine algab õpetaja tähelepanekutest ja analüüsist igapäevases õpikeskkonnas, seejärel kaasatakse lasteaia tugimeeskond ning lapsevanemad.

Üldine tugi on lasteaia pakutav tugimeede, mis toetab lapse arengut tavapärasel rühmakontekstis. Kui õpetaja märkab, et laps vajab mõnes valdkonnas rohkem tähelepanu, kohandusi või juhendamist, saab lasteaed pakkuda lapsele üldist tuge. Üldist tuge vajavale lapsele avatakse IAJK. Üldise toe pakkumine on rühmas õpetaja ülesanne. Vajadusel saab õpetaja paluda abi ja nõustamist tugispetsialistilt. Oluline on, et üldise toe pakkumisel tehakse õpikeskkonnas kohandusi, nii et laps saavutab õpieesmärgid.

Kui lasteaia tagatud üldine tugi ei anna lapse arenguks soovitud tulemusi, teeb tugiteenuste koordineerija vanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole tõhustatud toe või eritoe rakendamise vajaduse väljaselgitamiseks.

Tõhustatud tuge rakendatakse siis, kui üldisest toest ei piisa lapse arengu toetamiseks. Tõhustatud tugi määratakse lapsele, kes oma arengulise eripära tõttu vajab vähemalt üht tugispetsialisti teenust, spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, keskkonda, metoodikat või spetsiifilisi vahendeid ning individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 12 lapsega rühmas. Tõhustatud tuge saab soovitada kooliväline nõustamiskomisjon.

Erituge rakendatakse lapsel, kes oma arengulise eripära tõttu vajab mitut tugispetsialisti teenust, kohandusi mitmes valdkonnas (spetsiifiline õppe- ja kasvatustegevuse korraldus, keskkond, metoodika või spetsiifilised vahendid) ning pidevat individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni kuue lapsega rühmas. Erituge saab soovitada kooliväline nõustamiskomisjon.

Koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja vanema nõusolekul rakendab lasteaed tõhustatud tuge või erituge. Koolivälise nõustamismeeskonna soovitus ei ole tõhustatud toe või eritoe rakendamisel nõutav, kui lapsel on diagnoositud mõni igal ööpäeval või ööpäev läbi kõrvalabi vajadust põhjustav tervises seisund või tuvastatud puude raskusaste. Last, kellele rakendatakse tõhustatud tuge või erituge, käsitatakse haridusliku erivajadusega lapsena.

Vähemalt korra õppeaastas ja siis, kui koolivälise nõustamismeeskonna määratud toe rakendamise tähtaeg on lõppemas, hindab tugiteenuste koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb direktorile ettepanekud edasiseks tegevuseks.

Koolivälise nõustamismeeskonna soovitus kantakse hariduse infosüsteemi pärast seda, kui vanem on andnud nõusoleku soovitud rakendada. Nõusolek esitatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Tõhustatud toe ja eritoe rakendamiseks on lasteaial õigus vajalikus mahu ja ulatuses töödelda teise lasteaia ja koolivälise nõustamismeeskonna poolt hariduse infosüsteemi kantud andmeid koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ning tuge saavale lapsele rakendatud tugimeetmete kohta.

Nõustamismeeskond

Koolivälise nõustamismeeskonna poole pöördumise eesmärk on saada lapse arengu ja õpivajaduste kohta hinnang ja soovitused edasiste tugimeetmete rakendamiseks. Hindamise käigus selgitatakse koostöös vanemate, õpetajate ja vajadusel teiste spetsialistidega välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed. Nõustamismeeskond koostab soovitused, mis aitavad kavandada lapsele sobivaid toetamise viise ja teha otsuseid edasise õppekorralduse kohta.

Millal pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole?

- Lapse areng erineb märkimisväärselt eakaaslastest.
- Lapse oskused ei arene vaatamata õpetaja teadlikule ja järjepidevale toetusele.
- Lapse käitumiskeskused on püsivad ja mõjutavad tema enda või teiste laste toimetulekut rühmas.
- Õpetaja on katsetanud mitmeid diferentseeritud õpetamise viise ja kohandusi, kuid laps on endiselt raskustes.
- Õpetaja on pakkunud individuaalset tuge (väiksemad sammud, lisaselgitused, visuaalsed ja/või praktilised abivahendid), kuid mõju on minimaalne.
- Tugispetsialistide nõuandeid on rakendatud, kuid raskused püsivad.
- Tugispetsialistide regulaarne töö lapsega ei too tema arengus oodatud muutusi.
- Laps vajab oluliselt intensiivsemat tuge, kui lasteaia tugispetsialistid saavad pakkuda.
- Vajalik on põhjalikum ja laiem spetsialistide meeskond lapse arengu hindamiseks ja soovituste andmiseks.

Arenguveestlused

Õpetaja koostab vähemalt üks kord õppeaastas lapse arengust kirjaliku kokkuvõtte Eliisis arenguveestluse kokkuvõtte vormi ning vajadusel viib lapse arengu toetamiseks vanemaga läbi arenguveestluse, kus:

- annab vanemale tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest
- vanem esitab seisukohti ja ootusi lapse arengu suhtes
- lepitakse kokku mõlema osapoolle edasised tegevused lapse arengu toetamiseks

Arenguveestlusel jagatakse vanemaga lapse arengu hindamise tulemusi, selgitatakse omapoolseid plaane lapse arengu toetamiseks ja seda, mida vanemad saaksid kodus teha. Arenguveestlusel tehakse kokkuvõtte aasta jooksul saavutatust ja seatakse sihid järgmiseks aastaks. Lapse toevajaduse

ilmnemisel toimub vanemate nõustamine koostöös tugispetsialistidega. Vanemaid teavitatakse hindamisel leitud erisustest ning selgitatakse, mida need lapse arengu ja õpetamise seisukohast tähendavad. Suunatakse vanemaid, kuidas leida lisainfot lapsel esinevate arenguvajaduste ja nende toetamise kohta.

Arenguvestluse tulemused dokumenteeritakse *Arenguvestluse kokkuvõtte lehel* Eliisis, mille kõik osapooled kinnitavad (Eliis - lasteaia kaardid).

Arenguvestluse vajadust tuleb iga-aastaselt uuesti hinnata.

Lapse koolivalmiduse hindamine

Koolimineva lapse kohta koostab lasteaed koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse oskused ja tulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Lasteaed kannab hariduse infosüsteemi alushariduse riikliku õppekava läbinud lapse koolivalmiduskaardi.

Koolivalmidus on kogum kognitiivseid, sotsiaalseid ja füüsilisi oskusi, mis aitavad lapsel üle minna mänguliselt põhitegevuselt formaalsele õppimisele. Õpetajad valivad ise koolivalmiduse hindamise meetodid ja tulemuste kirjeldamise vormi. Koolivalmiduskaart on infosillaks lasteaiast kooli minekul, et iga laps oleks juba esimesel kooliaastal märganud ning vajadusel toetatud.

Koolivalmiduse hindamine 6-7-aastastele lastel võiks toimuda vähemalt kaks korda viimase lasteaia aasta jooksul. Sügisel on kohane läbi viia ülevaatlik uuring, nt Kivipõld-Verbitskas (2015), et välja selgitada lapsed, kel on mingis valdkonnas toevajadus, millele saab seejärel lasteaia õppe- ja kasvatustegevustes ja kodudes viimasel aastal tähelepanu pöörata. Selle alusel viiakse läbi koolieelikute arenguvestlused.

Teist korda hinnatakse lapse koolivalmidust õppeaasta lõpus, kevadel. Siis tehakse seda juba selleks, et anda hinnang lasteaia lõpus saavutatud tasemele ja kajastatakse hindamistulemusi koolivalmiduskaardil.

8. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Koostöö lapsevanematega on varases eas laste hariduses ja hoolekandes üks keskseid tugitalasid. Lapse areng, heaolu ja kohanemine lasteaia keskkonnas sõltub suurel määral kodu ja lasteaia koostööst ning nende vahelisest usaldusest. Lasteaed peab lapsevanemat lapse arengu peamiseks toetajaks ja võrdväärseks partneriks, et tagada lapse terviklik areng ja turvaline kasvukeskkond.

Koostöö lastevanematega lähtub Eesti Vabariigi haridusseaduse § 24-st, mille kohaselt omandatakse alusharidus põhiliselt kodus ning selle eest vastutavad vanemad või neid asendavad isikud. Koolieelne lasteasutus toetab ja täiendab perekondlikku kasvatust.

Koostöö põhineb:

- Vastastikusel austusel ja usaldusel;
- avatud ja järjepideval suhtlusel;
- lapse individuaalsuse arvestamisel;
- pere väärtuste ja eripära austamisel;
- konfidentsiaalsuse ja andmekaitse nõuete järgimisel.

Kõiki lapse ja perega seotud andmeid käsitletakse vastavalt kehtivatele andmekaitsealastele õigusaktidele ning neid kasutatakse üksnes lapse arengu toetamise eesmärgil.

Koostöö lastevanematega on suunatud:

- Lapse turvalise kohanemise toetamisele;
- lapse arengu järjepidevale jälgimisele ja toetamisele;
- lapse tugevuste märkamisele ja arenguvajaduste varajasele avastamisele;
- ühtsete kasvatuspõhimõtete kujundamisele;
- lapsevanemate kaasamisele lasteaia õppe- ja kasvatustegevusse.

Lapse kohanemine rühmaga algab perevestlusega. Kohanemisperioodi planeeritakse individuaalselt koostöös lapsevanemaga ning kohanemise jooksul antakse regulaarset tagasisidet, et toetada lapse turvatunnet, heaolu ja sujuvat kohanemist lasteaia keskkonnas.

Lapse arengu toetamine hõlmab pere- või arenguveestlusi vähemalt üks kord õppeaastas, vajaduspõhiseid kohtumisi lapse arengu, käitumise või heaolu teemadel ning lapse arengu dokumenteerimist ja regulaarset tagasisidestamist. Vajadusel kaasatakse tugispetsialiste (nt logopeed, eripedagoog), et tagada lapse individuaalsete vajaduste arvestamine ja toetamine. Õpetaja nõustab lapsevanemat lapse arengu ja õppimise küsimustes ning toetab kodu ja lasteaia koostööd lapse arenguteel.

Lasteaed loob lapsevanematele võimalused aktiivseks osalemiseks lasteaia tegevustes, sealhulgas:

- lastevanemate koosolekud (1–2 korda aastas);
- arutelud, ümarlauad ja koolitused;
- avatud uste päevad;
- osalemine rühma- ja lasteaia üritustel;
- lapsevanemate panus õppe- ja kasvatustegevuse täiustamisse (nt ameti või hobide tutvustamine).

Igast rühmast valitakse sügisesel lastevanemate koosolekul põhiliige ja asendusliige hoolekogusse, kes esindavad rühma lastevanemaid lasteaia arengut ja tegevust puudutavates küsimustes.

Infovahetus lastevanematega on süsteemne ja järjepidev.

Peamised infokanalid:

- Eliis.eu keskkond (õppe- ja kasvatustegevuse dokumenteerimine, teated, lapse areng);
- lasteaia kodulehekülg;
- lasteaia ajaleht “Päkapikutaja”;
- rühmateavitused (nt. teadetetahvel, rühma e-post);
- igapäevased vestlused lapse saabumisel ja lahkumisel;
- perevestlused, arenguvestlused, vajadusel kaasatakse erispetsialistid;
- avatud uste päevad;
- lasteaia sotsiaalmeedia kanalid (Facebook, Instagram).

Lasteaed kogub lapsevanematelt tagasisidet vähemalt üks kord õppeaastas rahulolu küsitluse kaudu, et hinnata rühma ja lasteasutuse tegevust ning koostöö tõhusust. Saadud tagasisidet kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse ning koostöö arendamiseks, eesmärgiga suurendada lastevanemate rahulolu ja tagada lapsele turvaline, toetav ja arengut soodustav keskkond.

Tõhus ja usalduslik koostöö lastevanematega loob lapsele turvalise ning arengut toetava kasvukeskkonna, kus vastutus lapse heaolu eest on jagatud ja teadlikult toetatud.